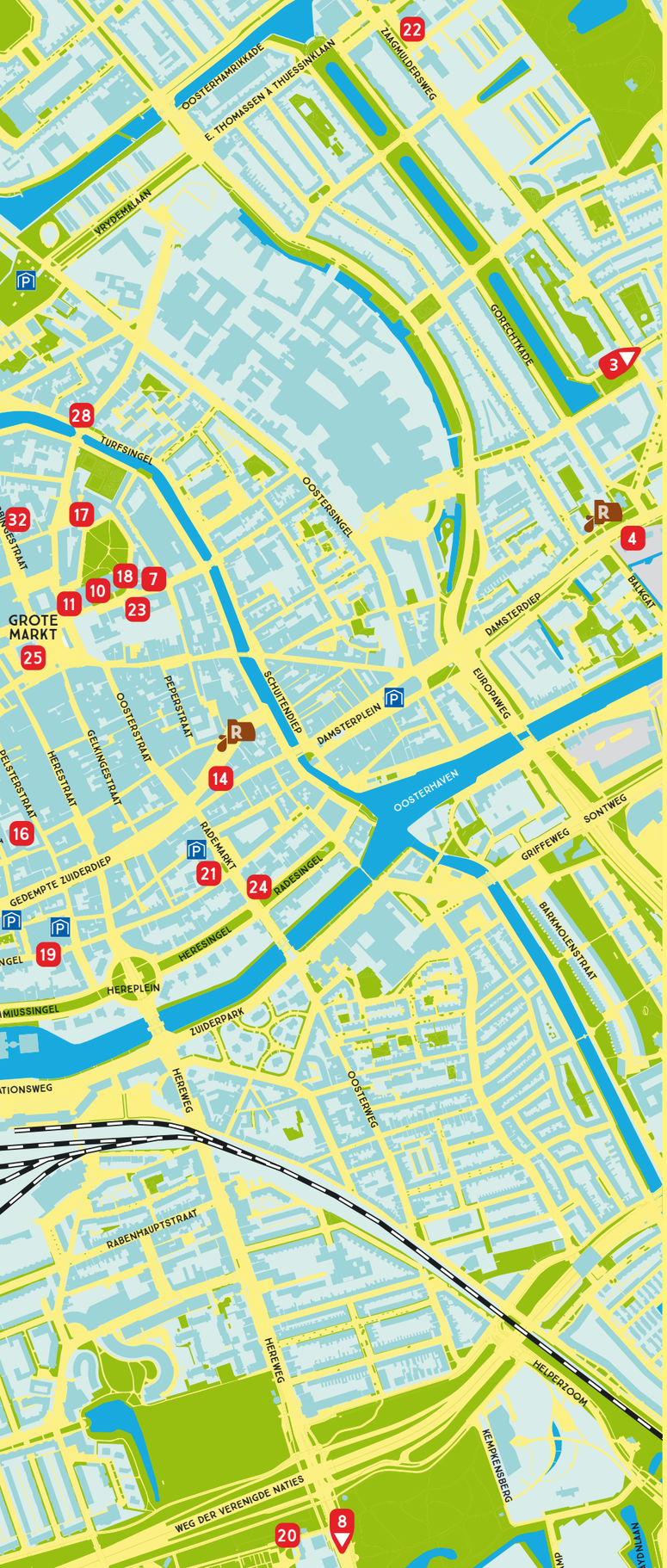

EUROPA IN GRONINGEN

IN EUROPA, DÁT IS HET THEMA VAN OPEN MONUMENTENDAG 2018. GRONINGEN GRIJPT DIT THEMA AAN OM LETTERLIJK TE SPEUREN NAAR EUROPESE INVLOEDEN OP (EN ELEMENTEN IN) HET CULTURELE ERFGOED VAN DE STAD. OOK WILLEN WE DEZE DAG OP EEN ANDERE MANIER NAAR ONZE STAD (LEREN) KIJKEN: DOOR DE OGEN VAN ANDERE EUROPEANEN. VANUIT HET PERSPECTIEF VAN DE BEZOEKER DUS.

OPEN DAG VAN HET RIOOL

Open Monumentendag wordt dit jaar in Groningen gecombineerd met de Open Dag van het Riool. Ook alle (riool)activiteiten zijn opgenomen in deze folder.

SPECIALE REISGIDS: EUROPA IN GRONINGEN

In samenwerking met Platform GRAS geven we een speciale reisgids uit. Van Frankrijk tot Zwitserland en van Finland tot Duitsland: de gids Europa in Groningen leidt je langs vijfentwintig prachtige voorbeelden van Europese bouwkunst in de stad. Het zorgt voor nieuw perspectief op gebouwen die je dacht te kennen. Ook wijst het je op bijzondere details die je vast niet eerder zag. Stap op de fiets en ontdek het allemaal. Het boekje is op de dag zelf verkrijgbaar in de Martinikerk voor €3,-.

DIGITALE KAART

Het programma van Open Monumentendag is ook opgenomen in een digitale kaart (ook geschikt voor smartphone en tablet).

EN VERDER...

Naast de openstelling van monumentale gebouwen zijn er diverse thematische fiets- en wandelroutes in en rond de binnenstad en speciale rondleidingen. Voor onze buitenlandse inwoners en gasten zijn Engelstalige en Duitstalige flyers beschikbaar.

PROGRAMMAFOLDER OPEN MONUMENTENDAG GRONINGEN

Deze programmafolder is vanaf zaterdag 1 september gratis af te halen bij de VVV, het Gemeentelijk Informatiecentrum, de Openbare Bibliotheek, de gemeentelijke balies aan het Gedempte Zuiderdiep 98 en Harm Buiterplein 1 en op Open Monumentendag zelf in de Martinikerk. Het programma is ook te downloaden via **erfgoed.groningen.nl/openmonumentendag**.

Let op: een aantal gebouwen is slechts een deel van de dag geopend. De Der Aa-kerk is dit jaar alleen op zondag geopend! Alle activiteiten en rondleidingen zijn gratis, tenzij anders vermeld.

INFORMATIE

Op 4 t/m 7 september via 050-367 82 31, rita.overbeek@groningen.nl of via erfgoed.groningen.nl/openmonumentdendag

CENTRAAL INFORMATIEPUNT TIJDENS OPEN MONUMENTENDAG

Martinikerk, Martinikerkhof 3 / 06-25 16 93 60

BankGiro Loterij Open Monumentendag

Gemeente Groningen

ZATERDAG
OPEN **8** MONUMENTENDAG
SEPTEMBER
2018

EUROPA IN GRONINGEN

SPECIALE ACTIVITEITEN

OPEN DAG VAN HET RIOOL

Tegelijk met Open Monumentendag vindt de Open Dag van het Riool plaats. Gemeente Groningen en de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's laten met diverse activiteiten zien hoe ons (afval) water- en rioolsysteem werkt. Op diverse locaties in de stad zijn rondleidingen in monumentale rioolgemalen, o.a. aan de **Leonard Springerlaan** (t.o. het Stadspark) van S.J. Bouma (1932) en het moderne gemaal aan de **Kastanjelaan 1a** (Selwerd).

Alle (riool)activiteiten zijn van 10.00 tot 16.00 uur. Alleen het hoofdrioolgemaal aan het Damsterdiep is nog een uurtje langer open.

GEDEMPTE ZUIDERDIEP 98 (HAL GEMEENTEKANTOOR)

- Tentoonstelling en presentaties voor jong en oud over de werking van het (afval)water- en rioolsysteem.
- Presentatie van archeologische vondsten uit het riool.
- Presentatie van de Cultuurhistorische Waardenkaart van de gemeente Groningen.
- **10.00–11.30 uur:** bezichtiging van de monumentale hal en het trappenhuis in de oudbouw. De Amsterdamse School-stijl op haar best met het kleurrijke glas-in-loodraam van gemeentearchitect S.J. Bouma.

GEDEMPTE KATTENDIEP

Niet vies van poep? Daal dan o.l.v. een gids af in het riool. **Start** bij het putdeksel midden op straat (bij infokraampje).

HOOFDRIOOLGEMAAL, DAMSTERDIEP 146

Rondleidingen in dit monumentale rioolgemaal van S.J. Bouma (1928).
11.00, 13.00 en 15.00 uur: busritten vanaf het gemaal naar de rioolwaterzuivering in Garmerwolde.

OPGAVE VOOR HET EERST ONLINE!

VAN 28 AUGUSTUS T/M 7 SEPTEMBER

Voor een aantal activiteiten (Wandeltocht Groningen door Europese Ogen, Monumentale Deurenwandeling, Rondleiding Dubbele Villa Nassaulaan, Rondleiding Park Groenestein en Rondleiding NS-Hoofdstation) is **opgave verplicht**. Dat kan voor het eerst **online via platformgras.nl/OMD18**. Er is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar, dus wees op tijd! Voor meer informatie: 050-312 33 95 (dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur).

STADSWANDELING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

Europa in Groningen. Overal in Groningen vind je Europese invloeden. Maar ook Groningers beïnvloed(d)en Europa: Wessel Gansfort die door Italië trok, St. Martinus van Tours die symbool staat voor de expansie van het christendom in de vroege middeleeuwen, Rudolph Agricola, Rabenhaupt, architecten als Natalini, Grassi, Mendini, wetenschappers vader en zoon Bernoulli, Frits Zernike en Ben Feringa. Ze komen allemaal tijdens deze stadswandeling voorbij.

TIJD: 13.00 UUR (ZATERDAG)
14.00 UUR (ZONDAG)
DUUR: 1,5 À 2 UUR
START: ZUIDZIJDE MARTINIKERK
OPGAVE: STAND VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN IN DE MARTINIKERK

WANDELTOCHT: GRONINGEN DOOR EUROPESE OGEN

Groningen is een internationale stad. Dat zie je niet alleen terug in bouwstijlen en lekkere eettentjes; de vele internationale studenten en expats bevestigen dit beeld. Maar hoe zien deze Europeanen Stad eigenlijk? Twee gidsen, een uit Kroatië en een uit Zwitserland, beiden woonachtig in Groningen, geven twee persoonlijke tours waarin ze hun Groningen aan ons laten zien. Welke plekken doen hen aan thuis denken, welke zijn favoriet en waarom?

TIJD: 16.00 EN 19.30 UUR
DUUR: 2 UUR
START: INGANG GRONINGER MUSEUM, MUSEUMEILAND 1
OPGAVE VERPLICHT: ONLINE VIA PLATFORMGRAS.NL/OMD18 (MAX. 20 PERS.)

MONUMENTALE DEURENWANDELING

Anne Idskes, gepensioneerd restauratietimmerman, geeft tekst en uitleg over bijzondere deuren en ornamenten in en aan monumentale huizen aan de Oude Boteringestraat en de Ossenmarkt.

TIJD: 12.00 EN 15.00 UUR
DUUR: 1 À 1,5 UUR
START: DOUGLAS (HOEK ZWANESTRAAT/OUDE BOTERINGESTRAAT)
OPGAVE VERPLICHT: ONLINE VIA PLATFORMGRAS.NL/OMD18 (MAX. 15 PERS.)

RONDLEIDING DUBBELE VILLA NASSAULAAN

TIJD: 11.00 EN 13.00 UUR
START: NASSAULAAN 6
OPGAVE VERPLICHT: ONLINE VIA PLATFORMGRAS.NL/OMD18 (MAX. 20 PERS.)

RONDLEIDING PARK GROENESTEIN

Aan de hand van oude kaarten en foto's leidt Stieneke van der Wal, groen erfgoeddeskundige, belangstellenden rond door het park van de voormalige buitenplaats Groenestein. Rond 1870 onderging het park een metamorfose met de aanleg in Engelse landschapsstijl. Toenmalig bewoner en groot plantenliefhebber Onno Joost Quintus deed met zijn Anthuriums en Bromelia's mee aan diverse internationale tentoonstellingen.

TIJD 15.30 UUR
DUUR CA. 1 UUR
START: PARKEERPLAATS NAAST BOERDERIJ GROENESTEINLAAN 22
OPGAVE VERPLICHT: ONLINE VIA PLATFORMGRAS.NL/OMD18 (MAX. 20 PERS.)

RONDLEIDING ARCHITECT EN INGENIEUR NS-HOOFDSTATION

Spoorwegingenieurs ontwierpen de perronkappen, architect Isaac Gosschalk het stationsgebouw (1896). Architect en ingenieur Johan van de Beek legt het verschil in aanpak uit tijdens deze (gelijkvloerse) rondleiding.

TIJD: 13.00 EN 15.00 UUR (VRIJ AANSLUITEN)
DUUR: 1 UUR
START: VOOR DE HOOFDINGANG OP HET PLEIN
OPGAVE VERPLICHT: ONLINE VIA PLATFORMGRAS.NL/OMD18 (MAX. 12 PERS.)

FIETSTOCHT GRONINGEN: ONTDEKKING VAN DE HUNZE

Tijdens deze tocht vertelt directeur Marco Glastra over de ambitie van het Groninger Landschap om de Hunze opnieuw via de stad naar de Waddenzee te laten stromen, waardoor Groningen weer een stad aan de Hunze wordt. We starten bij de monumentale boerderij van Thies Dijkhuis – de laatste boer van Euvelgunne. Zijn boerderij vormt een prachtig stukje 'Hunzenatuur', temidden van de bedrijventerreinen Eemspoort en Euvelgunne.

TIJD: 14.00 - 16.00 UUR
START: EUVELGUNNERWEG 27
OPGAVE VERPLICHT: VIA GRONINGER-LANDSCHAP.NL/ACTIVITEITEN

COLOFON
Uitgave: Gemeente Groningen
Samenstelling: Rita Overbeek
Organisatie: Rita Overbeek en Platform GRAS
Ontwerp: Peter Boersma
Foto's: Gemeente Groningen en Peter Boersma

ERFGOED.GRONINGEN.NL/OPENMONUMENTENDAG

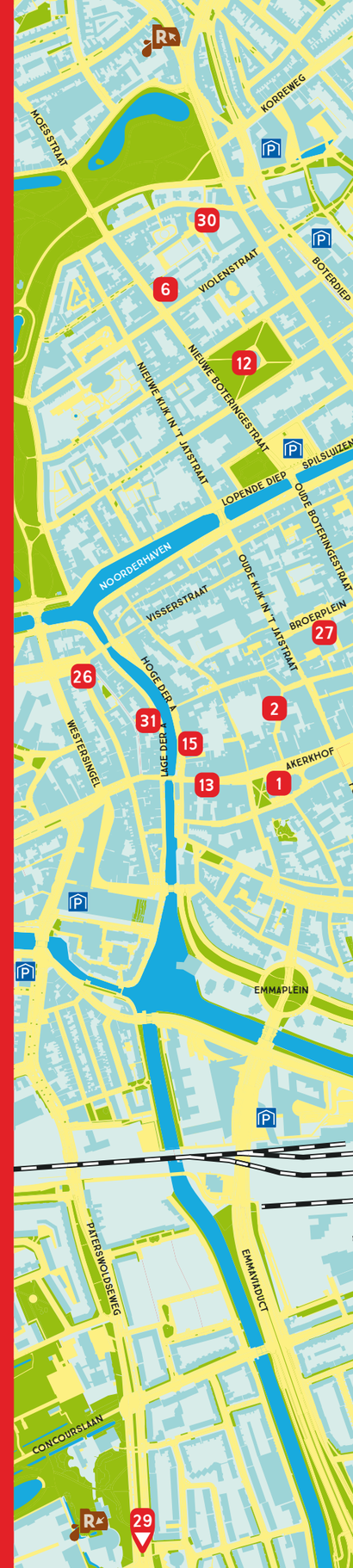

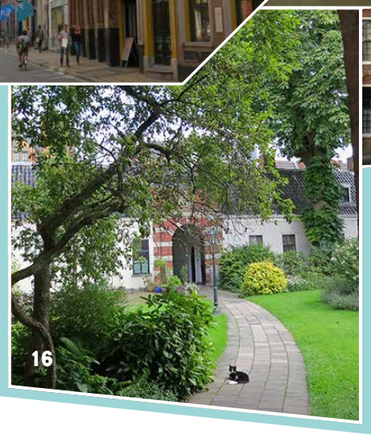

1 DER Aa-KERK
AKERKHOF 2
ZONDAG 10.00 - 17.00 UUR ♿

2 ARMHUISZITTEND CONVENT LAMME HUININGEGASTHUIS
AKERKSTRAAT 22
10.00 - 17.00 UUR ♿

3 DE BLAUWE BOERDERIJ
LINDENHOF 2
10.00 - 17.00 UUR

Expositie over de geschiedenis van het monumentale Blauwe Dorp en rondleiding.
Kunstexpositie *'Collage couleur of alles tussen zwart en wit'*, met werk van kunstenaars Sylvia Bokkerink, Gerty van de Ven en Ineke Bakker. Koffie, thee en taart in de atelierwinkel en op het terras.

4 DAMSTERSTEDE PETIT PARADIS
DAMSTERDIEP 233
10.00 - 17.00 UUR

Expositie in atelier in de achtertuin van deze voormalige molenaarswoning.

5 DOOPSGEZINDE KERK VERMANING
OUDE BOTERINGESTRAAT 33
10.00 - 16.00 UUR ♿

Expositie *'De verbindende kracht van Quilts'*
Vlak na de Tweede Wereldoorlog werden quilts als hulpgoederen door doopsgezinden vanuit de Verenigde Staten naar Nederland gestuurd. De tentoonstelling toont hoe deze lappendekens volkeren, landen, talen en religies in Europa met elkaar verbonden. Tot op heden illustreren quilts de verbondenheid en solidariteit tussen mensen.
Inloop quilt-workshop (onder voorbehoud)

6 DOOPSGEZIND GASTHUIS
NIEUWE BOTERINGESTRAAT 47
10.00 - 16.00 UUR ♿

7 GRID GRAFISCH MUSEUM
SINT JANSSTRAAT 2
10.00 - 17.00 UUR ♿ GEDEELTELIJK

Expositie *'Capriolen in grafiek, De Ploeg 1918-1928'*
Entree: €3,- (OMD-korting)

8 HELPERKERK HELPMAN
COENDERSWEG 58
10.00 - 13.00 UUR ♿

9 LUTHERSE KERK
HADDINGESTRAAT 23
10.00 - 17.00 UUR ♿

Ook de kerkenraadskamer en de Lutherzaal zijn te bezichtigen met expositie van Lutherania.
16.00 uur: orgelconcert door Tymen Jan Bronda op het nieuwe Schnittger barokorgel (2017)

10 MARTINIKERK
MARTINIKERKHOF 3
10.00 - 17.00 UUR ♿ GEDEELTELIJK

Rondleidingen, muziekuitvoeringen en informatiemarkt
Aanwezige stands: Comité Open Monumentendag Groningen, Stichting Vrienden van de Martinikerk, Stichting Groningen Orgelland, Stichting Martini Beiaard Groningen, Hervormde Wijkgemeente Martinikerk, Platform GRAS, Bond Heemschut en Vrienden van de Stad.

Muziekuitvoeringen
12.30 - 13.30 uur: lunchconcert door harmonieorkest Harmonie '67 uit Groningen
14.00 uur: orgelconcert door Jaap de Kok met trombonist Johan Dijkstra
16.00 - 16.30 uur: orgelconcert door Jaap de Kok

11 MARTINITOREN
MARTINIKERKHOF 1
11.00 - 17.00 UUR

Stadsbeiaardier Auke de Boer demonstreert het carillon en speelt melodieën op verzoek.
11.00, 12.30, 14.00 en 15.30 uur: demonstratie van de luidklokken. Muntjes voor de toren zijn verkrijgbaar bij de VVV-Groningen, tegenover de Martinitoren.

12 NIEUWE KERK EN TOREN
NIEUWE KERKHOF 1
ZATERDAG 10.00 - 17.00 UUR ♿ ALLEEN DE KERK

Kunst- en cultuurmarkt, tweedehandsboeken, platen, cd's en diverse muzikale en literaire optredens.
13.30 uur: workshop drukken in de Werkman-techniek voor kinderen
14.30 - 15.30 uur: demonstratie van het gerestaureerde Timpe orgel door Jelte Hulzebos

ZONDAG 13.00 - 17.00 UUR (ALLEEN KERK)
13.30 uur: inleiding en stadswandeling *'Slavernij'* o.l.v. Barbara Henkes (kosten €2,-)
16.00 uur: afsluitend concert

13 NOORDELIJK SCHEEPVAARTMUSEUM
BRUGSTRAAT 24
10.00 - 17.00 UUR ♿ GEDEELTELIJK

Rondleidingen en expositie:
'Groningen in 3D - De stad in stereofoto's 1868 - 1940'

14 PAKHUIS DE LANGE LIJS
GEDEMPTE KATTENDIEP 11
10.00 - 17.00 UUR

Expositie en rondleidingen
Voormalig pakhuis uit 1876, tussen 2011 en 2015 geheel gerestaureerd, inclusief werkend hijsrad. In het pakhuis bevinden zich drie appartementen en literair café De Graanrepubliek.

15 PAKHUIS LIBAU
HOGE DER A 5
10.00 - 14.00 UUR

10.30, 11.30, 12.30 en 13.30 uur: lezing over de (bouw)geschiedenis van dit monumentale pakhuis. De naam Libau is de oude Duitse naam van de havenstad Liepāja in Letland.

16 PELSTERGASTHUIS HEILIGEN GEEST GASTHUIS
PELSTERSTRAAT 43
10.00 - 17.00 UUR ♿ GEDEELTELIJK

Kerk, voogdenkamer en museum (weegkamer) zijn doorlopend te bezichtigen. Rondleidingen over het terrein, voogdenkamer en kerk (circa 45 min.).
Start: in de kerk
11.00 en 13.30 uur: orgelbespeling door Janny Knol-de Vries

17 PICTURA
SINT WALBURGSTRAAT 1
10.00 - 17.00 UUR ♿ ALLEEN BEGANE GROND

18 PROVINCIEHUIS
MARTINIKERKHOF 12
10.00 - 17.00 UUR ♿ GEDEELTELIJK

11.30, 13.30 en 15.30 uur
Voorstellingen van Beno Hofman. Ter gelegenheid van 100 jaar De Ploeg toont en becommentarieert Toon Benes (Hofman), oprichter en eerste voorzitter van De Ploeg, tijdens een rondgang de kunstwerken in het provinciehuis (30 min.).
Start: centrale hal

10.30, 14.30 en 16.15 uur
Rondleidingen langs de provinciale Ploeg-collectie onder leiding van kunsthistorica Ineke Kool van Langenberghe (30 min.).
Start: centrale hal

Tentoonstelling De Ploeg-collectie (atrium)
Wat gebeurt er nu op de plekken die Ploegkunstenaars ooit schilderden? Deze tentoonstelling laat het zien. Foto's van het oude werk worden gekoppeld aan foto's van de huidige situatie. Ook is informatie te vinden over projecten ter plaatse die te maken hebben met erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en landschap.

Vertoning film De Ploeg 1918-1928 (k. 20)
De film, gemaakt door stichting Beeldlijn gaat over de werken, tentoonstellingen en initiatieven van de belangrijkste kunstenaars van kunstenaarsvereniging De Ploeg. Aan de hand van historisch materiaal wordt een beeld geschetst van het artistieke leven in de jaren twintig in Groningen.
Start: ieder heel uur (ca. 50 min.)

Atelier (kamer 21)
Hier kan iedereen een kleurplaat inkleuren, geïnspireerd op kunst van De Ploeg.

Speurtocht voor kinderen
Vragenformulieren zijn verkrijgbaar bij de tafel in de centrale hal. Na afloop krijgen alle deelnemers een leuke surprise.

19 REMONSTRANTSE KERK MET KOSTERSWONING
COEHOORNSINGEL 14
10.00 - 17.00 UUR

20 R.K KERKHOF
HEREWEG 89
10.00 - 17.00 UUR (ZA. EN ZO.)
11.00 uur: rondleidingen (za. en zo.)
Na de rondleiding op zondag een afsluitend verhaal met koffie of thee.

21 SINT ANTHONY GASTHUIS
RADEMARKT 29
10.00 - 17.00 UUR

22 SINT FRANCISCUSKERK
ZAAGMULDERSWEG 67
10.00 - 17.00 UUR
Rondleidingen en speurtocht voor kinderen
Expositie *'Geestig Fransch'*. Een citaat van architect Jan Stuyt naar aanleiding van een bezoek in 1910 aan de nieuwe Sint Paulusabdij van Oosterhout. Hoe een Franse monnik de Amsterdamse School interpreteert.

23 SINT JANSSTRAAT 7 ONDERDEEL MUZIEKSCHOOL
SINT JANSSTRAAT 7
13.00 - 16.00 UUR
Open huis met veel muziek en theater

24 SINT JOZEFKATHEDRAAL
RADESINGEL 2
10.00 - 16.00 UUR

25 STADHUIS
GROTE MARKT 1
10.00 - 17.00 UUR
VOORZIJDE VIA DE TROUWINGANG
Rondleidingen in de trouwzaal en langs de kunstcollectie.

26 STICHTING MONUMENT & MATERIAAL
WESTERBINNENSINGEL 48
11.00 - 16.30 UUR
Verkoop van oude deurpanelen om zelf te kunnen beschilderen
Exposities van oude bouwmaterialen en archeologische vondsten

27 UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK
BROERSTRAAT 4
10.00 - 17.00 UUR
Rondleidingen door de geheel gerenoveerde Universiteitsbibliotheek (1987) met bezoek aan het depot. Op de afdeling Bijzondere Collecties worden zeldzame boeken en kaarten getoond die aansluiten bij het thema In Europa
Rondleidingen: 12.00, 13.00, 14.00, 15.00 en 16.00 uur
Tentoonstelling: *De Ploeg gedrukt: boekbanden en ander werk uit eigen collectie*

28 VRIJMETSELAREN LOGEGEBOUW
TURFSINGEL 46 (INGANG HOEK W.A. SCHOLTENSTRAAT)
10.00 - 17.00 UUR

29 WALL HOUSE
A.J. LUTULISTRAAT 17
12.00 - 17.00 UUR (ZA. EN ZO.)
Zaterdag 12.00 - 12.30 uur: opening expositie van fotografe Laura Hospes en beeldend kunstenaar Frank Sciarone. Aansluitend toelichting van de kunstenaars op hun werk.

30 WATERTOREN NOORD
NOORDERBINNENSINGEL 14
10.00 - 17.00 UUR

31 WERKMANHUIS
LAGE DER A 12 - 35
10.00 - 17.00 UUR
Monumentaal pakhuis (1885/1903), met op de bovenverdieping (tot zijn dood in 1945) de drukkerij/het atelier van De Ploeg-drukker en schilder H.N. Werkman. Sinds 1983 huisvest het gebouw woningen en ateliers. Het atelier van kunstenares Geertje van de Zijpp (6e etage) geeft een prachtig uitzicht over het Hoge en Lage der A.

32 WOONHUIS
OUDE EBBINGESTRAAT 45
12.00 - 16.00 UUR
Architectenbureau Adema houdt open huis in dit voormalige Jugendstil woonhuis, ontworpen door de bekende Groninger architect A. Th. van Elmpt. Het pand is recent gerestaureerd en bevat mooie authentieke details in Jugendstil zoals de kamers-en-suite met plafonds, tochtportaal met kleurig glas in lood en sjabloonschilderingen.

BUITEN DE STAD

DORKWERD

33 KERK EN WIERDE
HOOGEWEG 2
10.00 - 16.00 UUR
Markt op de wierde
11.00 uur: lezing *'Europa's invloed op de kerk en de kerkbouw in ons gebied'*. Jan Oldenhuis, oud-medewerker van de Groninger archieven, belicht de verwevenheid met Europa bij de bouw van middeleeuwse kerken, bij de wording van de kerk in de middeleeuwen en de verbondenheid van de kerk met Europa in later eeuwen aan de hand van boeiend beeldmateriaal.

LEEGKERK

34 KERK VAN LEEGKERK
LEEGEWEG 38
10.00 - 17.00 UUR

MIDDELBERT

35 SINT MAARTENSKERK
MIDDELBERTERWEG 13
10.00 - 17.00 UUR

NOORDDIJK

36 STEFANUSKERK
NOORDDIJKERWEG 16
10.00 - 16.00 UUR

37 BOERDERIJ KERKENHEEM
NOORDDIJKERWEG 12
10.00 - 16.00 UUR

38 NOORDERMOLEN
NOORDDIJKERWEG 6
10.00 - 16.00 UUR

NOORDERHOOGEBRUG

39 KORENMOLEN WILHELMINA
MOLENSTREEK 1
10.00 - 17.00 UUR
ALLEEN BEGANE GROND

ZUIDWOLDE

40 MIDDELEEUWSE KERK VAN ZUIDWOLDE
BOTERDIEP WZ 40
10.00 - 16.00 UUR